

"הצהרת בייג'ינג" - פיוס פלסטיני במאפיינים סיניים

גליה לביא | 31 ביולי, 2024 | גיליון 1886

"מפגשי הפיוס" בחסות סין בין פלגים פלסטינים, ובראשם חמאס ופת"ח, משקפים התפתחות בגישתה של בייג'ינג לגבי המזרח התיכון. אומנם סין אדישה למעשה לתוצאות השיחות ואין לה עניין ישיר בפיוס פנים-פלסטיני, אך עצם קיום השיחות נועד מבחינתה להציג את עצמה כמעצמה אחראית, ו"מתווכת" אפקטיבית, הדואגת לזכויות העם הפלסטיני. באמצעות אירוח בבירתה של ארגוני טרור ומתן לגיטימציה בין היתר לחמאס, סין מציבה עצמה בצד שתומך בטרור. עם זאת, נפגעת עיקרית מכך היא ישראל.

ב-21 - 23 ביולי נפגשו נציגי ארבעה עשר פלגים פלסטיניים, ובראשם חמאס ופת"ח, לפגישת פיוס שנייה במספר בייג'ינג. הדרך לשיחות, המשקפות התפתחות במעורבות הסינית בזירה הפלסטינית, הייתה רצופה עליות ומורדות. לאחר שבמאוס 2023 חתמו איראן וערב הסעודית בבייג'ינג על הסכם לחידוש היחסים ביניהן, ולמרות שסין רק סיפקה אכסנייה לטקס החתימה, סימנו פקידים סינים את יעדי ה"תיווך" הבאים של בייג'ינג, ובראשם רוסיה-אוקראינה, הסכסוך הישראלי-פלסטיני ופיוס בין הפלגים הפלסטינים. אירועי ה-7 באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל" שפרצה בעקבותיהם דרבנו את סין לנסות ולגלות מעורבות בנושאים אלה, ולמרות שהתמיכה הפרקטית שלה בפלסטינים נמוכה מאוד ומסתכמת במספר מיליוני דולרים בודדים של סיוע הומניטרי, בייג'ינג נטשה את ה"נייטרליות" שהיא מתהדרת בה והציגה גיבוי ברור והחלטי לצד הפלסטיני של הסכסוך. בחינת התבטאויות בכירים סינים מצביעה על עלייה משמעותית מאז אוקטובר 2023 בהתבטאויות בנושא פתרון שתי המדינות, חברות קבועה לפלסטין באו"ם ואפילו בעד זכות השיבה.

בשעה שסין מספקת לפלסטינים תמיכה רטורית ענפה בכלל ובאו"ם בפרט, אירוח שיחות פיוס בין הפלגים הפלסטינים הוא צעד שנועד לחזק את מעמדה כ"מתווכת" וכמעצמה שוחרת שלום, ובמקביל לשפר את תדמיתה בעולם הערבי לאחר שזו ספגה פגיעה מסוימת כשמנהיגי האזור הבינו שכשמדובר בענייני ביטחון - סין אינה אלטרנטיבה מספקת לארצות הברית. בהתאם, באפריל 2024 התקיימה פגישת הפיוס הראשונה בין הפלגים, שכללה "שיחות מעמיקות וכנות", אולם לא נמסר על התקדמות משמעותית בה. דובר משרד החוץ של סין הדגיש בסיומה את הסכמת הצדדים ל"דרך הסינית" לפתרון בעיות [הצהיר](#) ש"שני הצדדים הביעו במלואם את רצונם הפוליטי להשיג פיוס באמצעות דיאלוג והתייעצות". בפועל, הצדדים

הסכימו רק על כך שנדרשת פגישת המשך, אולם עצם קיום המפגש אפשר לסין ולחזק את תדמיתה כ"אלטרנטיבה" במזרח התיכון.

מאז "שיחת הפיוס" באפריל, לא נרשמה כל התקרבות בין הפלגים, ואבו מאזן אף [האשים](#) את חמאס בהארכת המלחמה בעזה שלא לצורך, על חשבון הסבל של העם הפלסטיני שמשמש לו מגן אנושי. פגישת ההמשך שתוכננה להתקיים בחודש יוני בבייג'ינג בוטלה, כשכל צד הטיל את האחריות לביטול על הצד השני.

התנהלות כזו עלולה להתפרש בסין כעלבון לשלטון הסיני. לא לחינם הזדרזו דוברים של הרשות הפלסטינית ושל חמאס [להבהיר](#) את מחויבותם למאמצים של "חברינו בסין להשגת אחדות לאומית פלסטינית", כדברי נציג חמאס. דוברי פת"ח מסרו שיש להם "הערכה גדולה" למאמץ הסיני, וכי הם פועלים ליצירת "האקלים המתאים להצלחת הגישור הסיני, המוערך והמכובד". בתורו, משרד החוץ בסין נקט זהירות יתר לקראת המפגש השני, סירב לפרט על אודותיו [וציין](#) כי מידע נוסף יפורסם ברגע "מתאים".

גם בעת המפגש השני, שהתקיים כאמור בבייג'ינג ביולי, לא הכול עבר חלק. מקורות פלסטיניים [דיווחו](#) על כי בשלב מסוים חמאס סירב לקיים שיחות בילטרליות עם פת"ח, ואף סופר על ויכוחים סוערים בין הנציגים השונים. בסין, יש להניח, לא אהבו את ההתנהלות הזו של הפלסטינים. בייג'ינג אינה נוהגת לקחת על עצמה משימות שהצלחתן אינה מובטחת מראש, ולמרות שלא הייתה בסין ציפייה שהמפגש יסתיים בפיוס של ממש, הרי שפיצוץ שלו הוא תוצאה שלסין קשה לקבל. על כן, בבייג'ינג הנמיכו ציפיות מראש ונקטו עמימות עד לסיום הפסגה. במקביל, [בתקשורת](#) המגויסת הדגישו שבין שיצליח המפגש ובין שייכשל, עצם הבאת הפלגים יחד לשולחן הוא מהלך דיפלומטי שמוכיח את מידת האחריות של סין, שמביאה למזרח התיכון "דיאלוג במקום עימות, שותפות ולא ברית, משחק מנצח ולא משחק סכום אפס".

אין לדעת האם ואיזה לחץ הפעילו הסינים על המשתתפים, אבל בסיום השיחות נרשם טוויסט נוסף בעלילה. ב"הצהרת בייג'ינג" שסיכמה את השיחות, הכריזו הפלגים המשתתפים על אודות הקמת "ממשלת אחדות זמנית", תחת אש"ף, שתהיה מחויבת ל"הקמת מדינה פלסטינית עצמאית שבירתה ירושלים - בהתאם להחלטות האו"ם", ותתמוך ב"זכותו של העם הפלסטיני להתנגד לכיבוש". בטקס הנעילה של הפסגה כיבד את המשתתפים בנוכחותו שר החוץ הסיני, וואנג יי, שבירך על ההסכם [ושטח](#) בפני הפלגים המשתתפים את גישת שלושת הצעדים של בייג'ינג, קרי: קידום הפסקת אש בעזה; תמיכה בינלאומית בפלגים הפלסטיניים לפי העקרון ש"הפלסטינים שולטים בפלסטין"; קידום הכרה בפלסטין כחברה קבועה באו"ם ויישום פתרון שתי המדינות.

הדיו על "הצהרת בייג'ינג" עוד לא יבשה וכבר הודיעו חלק מהפלגים שאינם תומכים בה. אולם גם לנוכח הערכה רוחת כי מועט הסיכוי שהפלגים הפלסטיניים יתקדמו לקראת פיוס בעתיד הנראה לעיין, בפרט בעת הנוכחית ובמיוחד בין פת"ח לחמאס, נראה שסין היא שהרוויחה מהפסגה במונחי תדמית, ובלי קשר להצלחתה הממשית. ראשית, האירוע הסתיים בהצהרה

חוביבית שהציגה את הפלטפורמה והדרך שסין מציעה כחיונית. שנית, סין זכתה לשבחים מצד מדינות ערביות ואף מצידו של מזכ"ל האו"ם, [אנטוניו גוטרש](#), על עצם ניסיונה לתווך במקרה הסבוך. שלישית, המפגש פותח את הדלת למפגשי המשך, רבים ככל שיהיו – אם יתקיימו.

ואכן, אין לאף אחד מהצדדים המשתתפים ב"שיחות הפיוס" - אורחים ומארחים כאחד - אינטרס ממשתי בהצלחתן, אלא בעצם קיומן והימשכותן, ולראיה: הדרג הלא גבוה של נציגי הפלגים בשני המפגשים שהתקיימו עד כה. יתר על כן, הפלגים הבכירים בזירה הפלסטינית הגיעו למפגש במטרה לקדם יעדים שונים, ואפילו סותרים. עבור פת"ח, השיחות מאפשרות פלטפורמה לדיון בהנהגת "היום שאחרי" בעזה, תוך גיוס סין להמשך המאבק באו"ם בעד זכויות העם הפלסטיני. עבור חמאס, עצם קיום השיחות ואירוח משלחת בכירי בייג'ינג מספקת לו לגיטימציה בינלאומית ואולי מקום בהסדר עתידי בהנהגת הפלסטינים ב"יום שאחרי". עבור סין, "שיחות הפיוס" מאפשרות לה להציג עצמה בעיני מדינות, השייכות למה שהיא מכנה "הדרום הגלובלי", כמעצמה אחראית, "מתווכת" אפקטיבית, הדואגת לזכויות העם הפלסטיני. ואולם מעשית, סין אדישה לתוצאות הפרקטיות של השיחות, כשקיומן הוא המטרה והיא אינה בוחרת צד וכך מגנה על עצמה מפני הימור על הצד שיפסיד בתחרות בין פת"ח לחמאס על הנהגת הזירה הפלסטינית. יתר על כן, הימשכות המלחמה ברצועת עזה, ועל רקע זה גם המשך היריבות בין פת"ח לחמאס, פועלת לטובת סין, שכן סכסוך בהיקף מוגבל במזרח התיכון מרתק את ארצות הברית הרחק מדרום-מזרח אסיה ומזמן לבייג'ינג הזדמנות לנגח את ארצות הברית ולהציג את עצמה כ"אלטרנטיבה".

הנפגעת העיקרית מההצגה הזו היא כמובן ישראל. גם אם ארוכה הדרך לפיוס בין הצדדים המסוכסכים, עצם קיום המפגשים בבייג'ינג, לצד תמיכת סין באו"ם, מספקים לחמאס לגיטימציה, שאפשר תקשה על ישראל למנוע "ביום שאחרי" בעזה את מעורבות הארגון הרצחני. יתרה מכך, ובמיוחד לאור עמדותיה של סין לגבי מלחמת "חרבות ברזל" וחתימתה להצר את צעדיה של ישראל, ובכלל זאת פעולותיה באו"ם בהקשר זה, לישראל אין אינטרס במעורבות בייג'ינג בתהליך הסדרה נוכחי או עתידי.

עם זאת, מתן לגיטימציה לחמאס ולארגוני טרור פלסטיניים אחרים אמור להיות קו אדום מבחינת ישראל ואל לה לעבור עליו בשתיקה. חשוב שישראל תדגיש בפני סין באמצעים הדיפלומטיים המקובלים: כשהיא מארחת בבירתה ארגון שביצע טבח מחריד באוכלוסייה אזרחית, תוך ביצוע פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות, וכך מספקת לו לגיטימציה, היא מציבה עצמה בצד שתומך בטרור. יש לדרוש הבהרות מסין לגבי החסות שהעניקה להצהרה שנושאת את שם בירתה ובמסגרתה ישראל מואשמת ב"רצח עם" וניתן אישור ל"זכותם של עמים להגדרה עצמית ולמאבק בכל האמצעים הקיימים". האם בכלל זכות זו גם אישור לאמצעים שנקט חמאס ב-7 באוקטובר. משיכת כתפיים ונחמה מכך שהפיוס הפנים-פלסטיני לא באמת יקרה הן עצימת עיניים לחתירה סינית עקבית, גם אם היא בתחילתה, לדריסת רגל בתהליך הסדרה עתידי בין ישראל לפלסטינים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט